

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MUSIQA TINGLASH FAOLIYATIDA ZAMONAVIY TEXNLOGIYALAR QO'LLASH

SHODIYEVA G.

QDPI o'qituvchisi

[https://doi.org/10.47689/
STARS.university-pp78-81](https://doi.org/10.47689/STARS.university-pp78-81)

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida musiqa tinglash faoliyatida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash, turli innovatsion texnologiyalardan foydalanish va didaktik ashyolardan samarali foydalanish haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: musiqa tinglash, qo'shiq kuylash, musiqiy – didaktik o'yin, innovatsiyalar, maktab, texnologiya.

Har bir musiqa rahbari musiqiy tarbiya berishda tarbiyalanuvchilarning egallashlari lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar mezonlari talablarini yaxshi bilishi hamda mashg'ulotlar shu mezonlar asosida va darajasida bo'lishini ta'minlashi kerak. Shunday ekan kichikintoylarni har tomonlama rivojlantirishda musiqa mashg'ulotining munosib o'rnini borligini hisobga olgan holda dasturlarni shunga mos ravishda tayyorlashi lozim. Mustaqil O'zbekistonning kelajagi, ertangi kun taraqqiyoti egalari bo'lmish bolalarni estetik va ma'naviy boy, tarbiyali shaxs sifatida tarbiyalash muhim masaladir. Bu maqsadni amalga oshirishda musiqaning ham alohida o'rnini va o'ziga xos xususiyatlari bor. Maktabgacha tarbiya muassasalarida musiqiy tarbiya — bu bir aniq maqsadga yo'naltirilgan, ya'ni maktabgacha yoshdagi bolalarni aqliy, axloqiy, jismoniy va estetik rivojini amalga oshirish, bolani shaxs sifatida tarbiyalash, uni dunyoqarashini kengaytirish, o'z iqtidorini namoyon qila olishga, musiqani his qilishga, ijod etishga, musiqaga emotsional javob qaytara olishga o'rgatishdan iboratdir. San'at insonparvarlik va odamiylik hamkorligi ruhida uning hissiyatini o'stirishda yordam berib, ijodkorlik qobiliyatini rivojlantiradi. Hozirgi zamon yoshlariga estetik idroklarini tarbiyalash borasida g'amxo'rlik qilar ekanmiz, san'at bilan muomala qilishdan hosil bo'ladigan his-hayajondan uni o'z hayoti va faoliyatida foydalana olishga o'rgatishimiz kerak.

Shuni aytib o'tish kerakki, Respublikamizda yangi pedagogik texnologiyalar, Ta'lim innovatsiyalar to'planib ular ichida ish faoliyatimiz uchun eng samaradorlari tajribalar sinovdan o'tkazilib biz o'qituvchi amaliyotchilar uchun ijodiy faoliyatlarimizga yordam berish maqsadida pedagogik texnologiyalarni o'rganish va amalda joriy etish kurslari tashkil etildi. Pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayoniga tadbiiq etish bo'yicha seminarlar, trenginglar o'tkazilyap-

ti. Ma'lumki, didaktikaning predmetini o'rgatish, o'rganish hamda ta'lim mazmuni tashkil qiladi. Bunda ishtirok etayotgan uchta komponent bir – biri bilan uzviy aloqada bo'lib, ulardan birortasini e'tibordan chetda qoldirish mumkin emas. Ishni o'rganish yoki o'rgatishdan boshlasak, tabiiy ravishda nimani (qaysi mazmundagi o'quv materialini) o'rganmoqchimiz yoki o'rgatmoqchimiz, degan savol tug'iladi. O'rgatish ham, o'rganish ham ularning oxirgi natijasi ham ta'lim mazmuniga bog'liq. Har xil mazmundagi matnlarni o'ziga xos usullar bilan o'zlashtirish qabul qilinganligi uchun o'rgatishning qanday bo'lishi uning mazmunidan kelib chiqadi, bu esa o'rganishni tashkil etuvchi, ya'ni o'rgatuvchiga bog'liq.

Didaktik tafakkur bu – o'rganish, o'rgatish va ta'lim mazmunining doimiy aloqalari, munosabatlarini izlash, aniqlash demakdir. O'qituvchi o'quvchilarni faollashtiradigan, o'zi va o'rganuvchi uchun qulay bo'lgan yo'llarni, usul va uslublarni, o'qitish shakllari, metod va vaziyatlarni izlaydi, zamonaviy pedagogik texnologiyaga suyanib, o'quv jarayoni samaradorligini oshiradi. O'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatib, o'quv jarayonining yuqori sifat va samaradorligiga erishadi. Shu boisdan ham, pedagogik texnologiya, didaktik texnologiya, ta'lim texnologiyalariga o'quv jarayonidagi eng samarali vositalar deb qaralmoqda. Ulardan dunyo pedagogik amaliyotida keng foydalanilmoqda. Hozirga kundagi eng dolzarb masala va vazifa ta'lim standarlari o'quv jarayoniga tatbiq etishdan iboratdir. Agar bu vazifa amalga oshirilmas ekan, ta'lim – tarbiya sohasida sifat va samaradorlikka erishish, o'quv jarayonini takomillashtirish masalalari hal etilmay qoladi.

- Pedagogik texnologiya hozirda barcha pedagogik kasblar hamda ta'lim – tarbiya jarayonini tashkil qilish, boshqarish, nazorat qilish bilan bog'liq kasblarning asosini tashkil qiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalardan barcha pedagoglar xabardor bo'lishlari zarur. Ta'lim – tarbiya mazmuni, maqsad va vazifalari davrlar o'tishi bilan kengayib borishi natijasida uning shakl va usullari ham takomillashib bormoqda. hozirda inson faoliyatining asosiy yo'nalishlari shu faoliyatdan ko'zda tutilgan maqsadlarni to'liq amalga oshirish imkoniyatini beruvchi yaxlit tizimga, ya'ni texnologiyalarga aylanib bormoqda. Xuddi shu kabi ta'lim – tarbiya sohasida ham so'ngi yillarda pedagogik texnologiya amal qila boshladi. Ilg'or o'qituvchilar tajribasi bilan bir qatorda oddiy o'qituvchilarning faoliyatlari ham o'rganib boriladi. Chunki tajribalarni o'rganish jarayonidagi muammo: yutuq va kamchiliklar aniqlanadi. Bunda kuzatish, intervyu olish, anketalashtirish, o'quvchilarning yozma va ijodiy ishlari, pedagogik hujjatlarini o'rganish metodlardan foydalaniladi, masalan: kuzatishda o'rganish lozim bo'lgan pedagogik hodisani ma'lum maqsadda kelib chiqqan holda kuzatish bayonnomasini olib boradi. Bu jarayon aniq reja asosida olib boriladi. Suhbat esa fakt – dalillar to'plash yoki kuzatish davomida to'plangan materiallarga aniqlik kiritish maqsadida olib boriladi. "Suhbat mustaqil yoki yordamchi metod sifatida qo'llaniladi". Anketalashtirish material to'plash maqsadida amalga oshiriladi. Mahoratli o'qituvchi barcha o'quvchilar kabi maktab hujjatlarini o'rganishi lozim. Bunga o'qituvchilarning shaxsiy delalari, metodistning xabarlari, kundaliklar, majlis bayonnomalaridan xabardor bo'lishi nazarda tutiladi. Shuningdek darsdan tashkari musiqiy to'garak ishlari olib boradi. Jumladan: Qadimgi Gretsiyada musiqa yordamida donolikni, mard-

likni tarbiyalashi mumkin deb hisoblangan. haqiqatdan har bir san'at insonga ruhiy ta'sir ko'rsatadi. Musiqa, aynisa, emotsional ta'sir etishda katta kuchga ega. Shuning uchun ko'pgina davlatlarda musiqadan ko'p yo'nalishlar bo'yicha keng foydalaniladi. Maktablar faoliyatining hozirgi nazariyasi va amaliyotida o'quv tarbiya jarayonining yangi yo'llarini amalga oshirish va uni olib borishning ko'plab variantlari mavjud. Har bir muallif hamda amaliyotchi pedagogik jarayonga o'zining individual ulushini qo'shadi. Lekin ko'p yangi texnologiyalar o'z maqsadlari, mazmuni qo'llaniladigan metodlari va vositalari bo'yicha yetarlicha ko'p o'xshashliklarga ega ularni shu umumiy belgilariga ko'ra tasnif qilinadi. Har bir darsning alohida xususiyati mavjud. Musiqa o'qituvchisining ham o'ziga xos sirlari bo'ladi. Musiqaga muhabbat bilan qiziqish bilan qarash, bolalarga bor bilimlarini berishga intilish, va ishga sidqidiladan berilgan inson ish jarayonidagi hayoti bilan yashaydi. Tajribada pedagoglar musiqa fanini murakkabligini va o'qituvchi bilan sozandaning bog'ikligini ko'rsatib o'tganlar. Musiqa o'qituvchisi o'quv va tarbiya ishlarini olib boradi. U faqatgina keng bilimga ega bo'lib qolmay, o'zini fanini ham yaxshi bilishi lozimdir. Bolalarni musiqa san'ati bilan tarbiyalashi, dunyoqarashi, fikrlashi, tushunchasi birinchi darajali ahamiyatga egadir. Musiqa kishi hissiyotini, ayniqsa, emotsional estetik hissiyotini aktiv rivojlantiradi. Musiqa o'qituvchisi yaxshi sozanda va yaxshi san'atkor bo'lishi lozimdir. Musiqa asbobida yaxshi chalish, ijro eta olish, yaxshi ovozga ega bo'lishi, notaga qarab yaxshi ijro etish bolalar qobiliyatini ajrata bilishi lozimdir. Musiqa o'qituvchisi musiqa asbobda yaxshi ijro etishni juda muhimligi quyidagicha ko'rsatiladi. Birinchidan: Jonli ijro etish – Sinfda kayfiyatni yaxshilaydi. Ikkinchidan:

Jamoa bo'lib (xor) ijro etayotganda hoxlagan epizodni yoki (taktik) jumlani qaytarish. Uchinchidan: Musiqa asbobida ijro eta oladigan musiqa o'qituvchisi o'z tarbiyalanuvchilariga musiqani o'zi ijro etish naqadar qiziqarligini va muhimligini amaliyotda ko'rsatib o'tadi. Musiqa o'qituvchisi musiqa asbobini yaxshi ijro etishi bilan cheklanib qolmay, yaxshi tovush, driyorlik jesti bilan musiqa nazariyasini mukammal bilmog'i va ijod qilishi lozimdir. O'qituvchini shaxsiyatini musiqa fanining taqdirini hal qiladi. O'qituvchi bulardan tashqari darslarni kuzatib borishi ham lozimdir. doimiy kuzatishlar sababli o'qituvchi pedagogik mahoratini egallay boshlaydi. U vaziyatni (situatsiyani) baholashga, o'quvchilarning ichki tuyg'ularini sezishga o'rganadi. Kuzatish 1-7- sinfgacha davom etadi. Eng asosiysi: o'qituvchi asarni ijro etibgina qolmay, balki uning mazmuni bilan ham tanishtirish lozim, buning uchun o'qituvchining nutqi ravon, qisqa, hamda tushunarli bo'lishi kerak. Musiqa madaniyati darsida o'qituvchining so'z mahorati yuksak darajada bo'lishi lozim. O'qituvchining asar haqidagi kirish so'zi va dars mavzusini tushuntirib berishi, o'quvchilarni ajoyib va sehrli san'at- musiqa olamiga olib kiradi. Va qiziqarli suhbat bilan bolalar diqqatini musiqa mavzularga yo'naltirish mumkin. O'qituvchining musiqa asari haqidagi hikoyasi qisqa va qiziqarli bo'lishi kerak va o'quvchilarni badiiy idrok etishga erishtirishi lozimdir.

Dars davomida o'qituvchi o'quvchilar bilan muloqotda bo'lgan usulini qo'llasa, musiqa haqida to'g'ri mulohaza yuritishga, to'g'ri xulosalar chiqarishga yordam beradi. Suhbat jarayonida ko'proq o'quvchilar bahsga kirishadilar o Bu faoliyatida o'qituvchi rejissyor singari ularni boshqarib, to'g'ri xulosalarga erishtirishi lozim. Musiqa darslarning samarali bo'lishi uchun albatta yangi pedagogik texnologiyalar

bilan dars olib borish lozim. Buning uchun quyida pedagogik texnologiyalarning asosiy jarayonlari bilan tanishib chiqamiz.

Adabiyotlar:

1. G. Sharipova. Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqa o'qitish metodikasi. Cho'lpon. T. 2007.
 2. Askarova, S. "Great Song Genre in the Ethno Music of Uzbek Folk Music." *JournalNX* 7.05 (2021): 131-134.
 3. Asqarova, Sohibaxon, and Muslimaxon Muhammadjonova. "O 'YIN TA'LIM JARAYONINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK VOSITASI SIFATIDA." *Scientific progress* 2.2 (2021): 317-321.
 4. Axmedovich, Turdiev SHavkat. "PROBLEMS OF STUDENT PREPARATION FOR WORK WITH CHILDREN'S CHOIR COLLECTIVE." *World Bulletin of Social Sciences* 3.10 (2021): 133-135.
 5. Madaminovich, Fozilov Qaxramon. "Problems of Orchestra Performance in The Practice of Training Smugglers." *European Journal of Life Safety and Stability* (2660-9630) 8 (2021): 42-45.
 6. Eminjanovna, Shodiyeva Gavkhar. "The role of national music in education of youth." *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL* 11.2 (2021): 1285-1288.
- KHOLJURAYEVICH, MADAMINOV NASIMJON, and FOZILOV KAXRAMON MADAMINOVICH. "The Role of Folklore in the Emergence of the Art of Singing." *JournalNX* 7.1: 128-130.